

MECANISMUL DE RECUNOAȘTERE ȘI CONTABILIZARE A DIFERENȚELOR DE SUMĂ

Conf. univ. dr. Anatol GRAUR, ASEM

Conf. univ. dr. Ruslan HAREA, ASEM

Articolul dat descrie modul de recunoaștere și contabilizare a diferențele de sumă. Autorul prezintă modul de recalculare a creanțelor și datoriilor exprimate în valută străină sau unități convenționale la diferite cursuri oficiale ale leului sau cursuri de schimb stabilite în contractele încheiate între rezidenții Republicii Moldova. Este prezentat tratamentul fiscal al diferențelor de sumă ca ajustare de preț modul de emiteră a facturii fiscale. În baza unor exemple se analizează modul reflectare în conturile contabile a acestor diferențe în diferite situații practice.

This article describes how to recognize and account for differences in amount. The author presents the way of recalculation of receivables and liabilities expressed in foreign currency or conventional units at various official exchange rates of the MDL or exchange rates established in the contracts concluded between the residents of the Republic of Moldova. The tax treatment of the amount differences is presented as a price adjustment, the manner of issuing the tax invoice. Based on some examples, it is analyzed how these differences are reflected in the accounting accounts in different practical situations.

Cuvinte-cheie: *diferențe de sumă, diferențe de curs valutar, creanțe, datorii, factură fiscală, rezidenți.*

JEL:M46

Introducere. Deseori contractele comerciale între rezidenții Republicii Moldova prevăd utilizarea în decontări naționale a cursului oficial valutar sau a unităților convenționale, dacă legislația în vigoare nu interzice acest fapt pentru aceste contracte. Urmare a acestui fapt apar diferențe de sumă care reprezintă diferență care rezultă din recalcularea creanțelor și datoriilor exprimate în valută străină sau unități convenționale la diferite cursuri oficiale ale leului moldovenesc sau cursuri de schimb stabilite în contractele încheiate între rezidenții Republicii Moldova.

Definiții și abordări conceptuale. Modul de calculare, recunoaștere și contabilizare a diferențelor de sumă este reglementat de prevederile SNC "Diferențe de curs valutar și de sumă"³⁹. La prima etapă este importantă analiza conținutului economic a diferențelor de sumă și comparația cu diferențele de curs valutar. În tabelul 1 este prezentată o analiză comparativă a acestor doi indicatori.

Tabelul 1

Aspecte comparative privind diferențele de sumă și de curs valutar

Criterii de comparație	Diferențe de sumă	Diferențe de curs valutar
Definiții	Diferență care rezultă din recalcularea creanțelor și datoriilor exprimate în valută străină sau unități convenționale la diferite cursuri oficiale ale leului moldovenesc sau cursuri de schimb stabilite în contractele încheiate între rezidenții Republicii Moldova	Diferență care rezultă din recalcularea valutei străine în monedă națională la diferite cursuri oficiale ale leului moldovenesc
Baza de recalculare a creanțelor/datoriilor (tip tranzacții)	Valuta străină sau unități convenționale	Valuta străină
Părțile contractante	Rezidenți	Nerezidenți

³⁹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125822&lang=ro#

Valuta/moneda tranzacției	Lei moldovenești Valută străină pentru tranzacțiile permise pe teritoriul RM	Valută străină
Momentul de calcul (apariție)	la data achitării (stingerii) creanței (datoriei)	la data efectuării operațiunilor economice și la data raportării
Recalculare la data raportării	Nu se recalculează	Se recalculează (cu excepția avansurilor în valută străină)

În practica contabilă națională există diverse opinii cu privire la definirea și aplicarea diferențelor de sumă, cu atât mai mult că acestea nu se regăsesc în Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) și practica internațională. Abordarea acestora poate fi diversă în funcție de diferite criterii. În opinia autorului acestea pot fi privite sub aspectul:

- financiar, cind ele pot fi tratate ca o asigurare, fapt ce apare la negocierea valorii contractelor pentru viitor pe piața futures sau forward. În acest caz ele pot fi abordate ca operații financiare de hedging;
- comercial, prin care se tratează ca prețuri de procurare și prețuri de achitare a unor mărfuri, care diferă în timp. În acest caz putem afirma ca este un joc de prețuri și ar fi valabilă poziția Serviciului Fiscal de Stat prin care diferențele de sumă survin ca o modificare a prețului de vânzare (procurare) a mărfii sau serviciului, fiind o ajustare a valorii impozabile a livrării impozabile.

În opinia autorului, diferențele de sumă ar putea fi tratate ca ajustare de prețuri, deoarece în definiție este expus faptul recalculării tranzacției nu doar în baza unei valute, dar și a unor unități convenționale, care pot fi orice alt element valoric (monetar), care pentru părțile contractante ar avea o siguranță/stabilitate financiară. Recalcularea ar putea avea loc, de exemplu, în baza prețului la aur (alte metale prețioase) sau altă marfă cu putere de cumpărare mai puțin fluctuantă pe piață. Astfel, în acest caz, e mai puțin probabil să apropiem diferențele de sumă de noțiunea “diferențe de curs valutar”.

SNC ”Diferențe de curs valutar și de sumă” nu expune exact asupra căror tipuri de contracte pot apărea diferențele de sumă. Astfel, putem opina că e posibil apariția acestor diferențe în cadrul contractelor comerciale, cât și a altor tipuri de contracte, cum ar fi cele de împrumut. Diferențele de sumă în cazul contractelor de împrumut, în care persoana fizică acordă un împrumut persoanei juridice în lei moldovenești, recalculați în valută străină, au un tratament fiscal expus în Scrisoarea 13 februarie 2015 nr. 26-08/1-1-13-4029/1021 a Inspectoratului Fiscal Principal de Stat⁴⁰. Concluziile privind aspectele fiscal în acest caz sunt următoarele:

- persoana fizică rezidentă are dreptul de a acorda împrumuturi în valută străină doar unei alte persoane fizice rezidente, persoanelor juridice le acordă în lei moldovenești⁴¹;
- în cazul în care rambursarea creditului, exprimat (conform contractului) în valută străină, se efectuează în valuta națională, diferența, apărută în rezultatul schimbării cursului, se consideră ca diferență de sumă, dar nu ca diferență de curs valutar;
- în cazul în care împrumutul a fost utilizat în scopul activității de antreprenoriat, diferența de sumă nefavorabilă se permite la deducere în scopuri fiscale pentru persoana juridică;
- pentru persoana fizică diferența de sumă nu apare;
- împrumutul rambursat nu se consideră ca venit pentru persoana fizică;

⁴⁰ <https://www.contabilef.md/ro-aspecte-fiscale-legate-de-diferen-ele-de-curs-valutar-de-sum-care-reies-dintr-un-contract-civil-cu-o-persoan-fizic-rezident-cet-ean-sc-nr-26-08-1-1-13-4029-1021-din-13-02-2015-47856/>

⁴¹ Legea Nr. 62 din 21-03-2008 privind reglementarea valutară. În Monitorul Oficial Nr. 423-429 din 09.12.2016 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121168&lang=ro#

- la rambursarea împrumutului nu se reține impozitul pe venit la sursa de plată. Prin urmare, entitatea nu are obligațiunea de a reflecta suma împrumutului rambursat în dările de seamă privind impozitul pe venit la sursa de plată.

Probleme și soluții

Procedurile de determinare și recunoaștere a diferențelor de sumă sunt următoarele. Inițial datoriile exprimate în valută străină sau unități convenționale se înregistrează în monedă națională prin aplicarea cursului de schimb conform contractului încheiat (cursului oficial al leului moldovenesc sau cursului de schimb stabilit de părțile contractante).

Achitarea creanțelor și datoriilor aferente operațiunilor exprimate în valută străină sau unități convenționale se contabilizează în monedă națională prin aplicarea cursului de schimb:

1. la data achitării creanțelor și datoriilor; sau
2. la data livrării (procurării) activelor și/sau prestării (beneficierii) serviciilor; sau
3. stabilit în mărime fixă sau în alt mod de către părțile contractante.

Conform p.20 din SNC menționat în cazul aplicării cursului de schimb la data achitării datoriilor, diferențele de sumă aferente operațiunilor respective se contabilizează în modul următor⁴²:

- a) **diferențele de sumă favorabile** – ca majorare a creanțelor curente și/sau altor active sau diminuare a datoriilor curente și majorare a **veniturilor curente**;
- b) **diferențele de sumă nefavorabile** – ca majorare a **cheltuielilor curente** și diminuare a creanțelor curente și/sau altor active sau majorare a datoriilor curente.

Diferențele de sumă nu apar, nu se calculează și nu se contabilizează:

- în cazul aplicării cursului de schimb la data livrării activelor (prestării serviciilor) sau a unui curs stabilit de părți în mărime fixă. În așa caz vânzătorul și cumpărătorul recunosc datoriile în baza aceluiași curs de schimb;
- la data raportării. Datoriile aferente operațiunilor exprimate în valută străină sau unități convenționale nu se supun recalculării la data întocmirii situațiilor financiare;
- în cazul achitării anticipate (în avans) pentru activele procurate sau serviciile primite.

În situațiile date echivalentul în moneda națională a avansului se determină prin aplicarea cursului de schimb la data plății acestuia și ulterior nu se recalculează, iar vânzătorul și cumpărătorul efectuează achitări suplimentare la suma diferențelor. În cazul avansurilor parțiale, diferențele de sumă apar numai de la suma datoriilor neachitate.

În cazul efectuării plății în avans parțiale și aplicării cursului de schimb la data achitării creanțelor și datoriilor, diferențe de sumă apar doar din mărimea neachitată a datoriilor (figura 1).

În continuare se vor prezenta unele exemple privind recunoașterea și contabilizarea diferențelor de sumă conform cazurilor expuse în figura 1.

Situația (I) (figura 1). Cursul aplicat tranzacțiilor – cursul la data achitării. Plata în avans.

Entitatea „Omega” SRL vinde mărfuri unei entități rezidente a Republicii Moldova. Contractul de vânzare – cumpărare prevede o valoare a mărfurilor (scutite de TVA) exprimată în valută străină și egală cu 10 000 de euro. Achitarea se efectuează în avans 100% la 10 mai 201N.

⁴² https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125822&lang=ro#

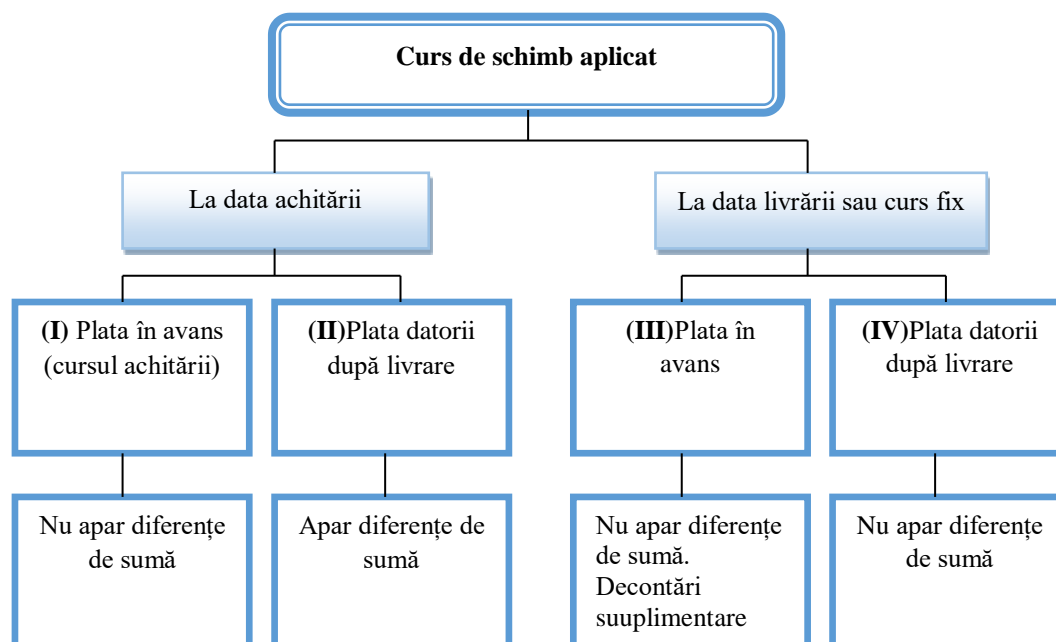

Figura 1. Mecanismul apariției diferențelor de sumă în funcție de cursul valutar aplicat

Conform contractului la efectuarea decontărilor se va aplica cursul oficial al BNM la data achitării. Livrarea mărfurilor a avut loc la 15 mai 201N. Cursul oficial al BNM a constituit la data:

– 10.05.N – 19,2121 lei/euro;

– 15.05.N – 19,3232 lei/euro;

În baza datelor din exemplu au fost întocmite următoarele formule contabile.

Tabelul 2

Jurnalul de înregistrare a operațiilor economice

Nr.	Conținutul operației economice	Suma, lei	Data tranzacției	Corespondența conturilor			
				Vânzător		Cumpărător	
				Debit	Credit	Debit	Credit
1.	Acordarea avansului în contul livrării ulterioare a mărfurilor (10 000 × 19,2121)	192 121	10 mai	242	523	224	242
2.	Înregistrarea valorii mărfurilor procurate (emiterea facturii la cursul de la data achitării)	192 121	15 mai	221	611	217	521
3.	Trecerea în cont a avansului acordat anterior	192 121	15 mai	523	221	521	224
4.	Diferența de sumă nu se înregistrează	-	-	-	-	-	-

Conform condițiilor contractului, toate sumele se recalculează la cursul din data livrării 19,2121 lei/euro. Deși cursul valutar oficial al BNM la data emiterii facturii și livrării mărfurilor este altul decât la momentul achitării, vânzătorul va calcula și emite factura la valoarea determinată în baza

cursului din data încasării numerarului, adică 19,2121 lei/euro – clauză prevăzută în contract. Deci în acest caz nu apar diferențe de sumă.

O altă situație este la aplicarea cursului la data achitării, dar cu achitare a datoriei ulterior livrării mărfurilor (**situația II**).

Situația II (figura 1). Cursul aplicat tranzacțiilor – cursul la data achitării. Plata după livrare.

Entitate „Beta” SRL vinde mărfuri (TVA20%) unei entități rezidente a Republicii Moldova. Contractul de vânzare – cumpărare prevede următoarele:

- valoarea mărfurilor este exprimată în valută străină și constituie 10 000 de euro.
- achitarea avansului se efectuează în mărime de 70% la 10 mai 201N, diferența după livrarea totală a mărfurilor.
- la efectuarea decontărilor se va aplica cursul oficial al BNM **la data achitării**. Livrarea mărfurilor a avut loc la 15 mai 201N, iar achitarea diferenței – la 25 mai 201N. Cursul oficial al BNM a constituit la data:
 - 10.05.201N – 19,2121 lei/euro;
 - 15.05.201N – 19,3232 lei/euro;
 - 25.05.201N – 19,4242 lei/euro.

În baza datelor din exemplu cumpărătorul a întocmit următoarele formule contabile.

Tabelul 3

Jurnalul de înregistrare a operațiilor economice

Nr.	Conținutul operației economice	Suma, lei	Corespondența conturilor			
			Vînzator		Cumpărător	
			Debit	Credit	Debit	Credit
1.	Acordarea avansului în contul livrării ulterioare a mărfurilor ($10000 \times 70\% \times 19,2121$)	134484,7	242	523	224	242
2.	Înregistrarea sumei TVA de la suma avansului	22414,12	225	534	-	-
3.	Înregistrarea valorii mărfurilor procurate/livrate [$134484,7 + (3000 \times 19,3232)$] - [$134484,7 + (3000 \times 19,3232)$] : 6	160378,58	221	611	217	521
4.	Înregistrarea sumei TVA de la aferentă valorii mărfurilor procurate/livrate [$134484,7 + (3000 \times 19,3232)$] : 6	32075,72	221	534	534	521
5.	Trecerea în cont a avansului acordat anterior	134484,7	523	221	521	224
6.	Stornarea TVA aferentă avansului anterior încasat	(32075,72)	225	534	-	-
7.	Achitarea diferenței pentru mărfurile procurate ($3\ 000 \times 19,4242$)	58 272,6	242	221	521	242
8.	Se înregistrează diferența de sumă nefavorabilă aferentă datoriilor neachitate [$3\ 000 \times$	252,5	221	622	722	521

ISCA 2021

	$(19,4242 - 19,3232) - [3\ 000 \times (19,4242 - 19,3232)] : 6$					
9.	Se înregistrează TVA aferentă diferenței de sumă nefavorabilă $[3\ 000 \times (19,4242 - 19,3232)] : 6$	50,5	221	534	534	521

În exemplul de mai sus conform condițiilor contractuale toate sumele se recalculează la cursul din data achitării. Deci, pentru suma de 7000 euro (70% din valoarea contractului) se va aplica cursul 19,2121 lei/euro, iar pentru suma de 3000 euro (30% din valoarea contractului) se va aplica cursul 19,4242 lei/euro. Ca urmare, la data emiterii facturii și livrării mărfurilor se vor factura mărfuri în sumă de 192454,3 lei (7000 euro x 19,2121 + 3000 euro 19,3232), deoarece pentru 30% din contract nu se cunoaște cursul oficial al BNM, acesta fiind cel din data de 25.05.201N, când se face achitarea. Deci, în acest caz apar diferențe de sumă doar de la suma de 3000 euro în sumă de 303 lei $[3\ 000 \times (19,4242 - 19,3232)]$, care se reflectă separat de suma TVA - 50,5 lei.

Situația (III) (figura 1). Cursul aplicat tranzacțiilor – cursul la data livrării. Plata în avans.

Entitatea „Alfa” SRL vinde mărfuri unei entități rezidente a Republicii Moldova. Contractul de vânzare – cumpărare prevede următoarele:

- Valoarea mărfurilor (scutite de TVA) este exprimată în valută străină și constituie 10 000 de euro.
- Achitarea avansului se efectuează 100% la 10 mai 201N.
- la efectuarea decontărilor se va aplica cursul oficial al BNM **la data livrării**

Livrarea mărfurilor a avut loc la 15 mai 201N. Cursul oficial al BNM a constituit la data:

- 10.05.201N – 19,2121 lei/euro (data achitării avansului);
- 15.05.201N – 19,3232 lei/euro (data livrării);

În baza datelor din exemplu au fost întocmite următoarele formule contabile.

Tabelul 4

Jurnalul de înregistrare a operațiilor economice

Nr.	Conținutul operației economice	Suma, lei	Data tranzacției	Corespondența conturilor			
				Vînzator		Cumpărător	
				Debit	Credit	Debit	Credit
1.	Acordarea avansului în contul livrării ulterioare a mărfurilor $(10\ 000 \times 19,2121)$	192 121	10 mai	242	523	224	242
2.	Înregistrarea valorii mărfurilor procurate (emiterea facturii la cursul din contract – de la data livrării) $(10\ 000 \times 19,3232)$	193 232	15 mai	221	611	217	521
3.	Trecerea în cont a avansului acordat anterior	192 121	15 mai	523	221	521	224
4.	Achitarea diferenței pentru mărfurile procurate $(193232 - 192121)$	1111	-	242	221	521	242
5.	Diferența de sumă nu se înregistrează	-	-	-	-	-	-

În exemplul de mai sus (III) conform condițiilor contractuale toate sumele se recalculează la cursul din data livrării. În acest caz diferențe de sumă nu apar, dar se efectuează decontări suplimentare.

Situația IV (figura 1). Cursul aplicat tranzacțiilor – cursul la data livrării. Plata după livrare.

Entitate „Omega” SRL vinde mărfuri unei entități rezidente a Republicii Moldova. Contractul de vânzare – cumpărare este raportat la euro și prevede că la efectuarea decontărilor se va aplica cursul oficial al BNM la data livrării.

Valoarea mărfurilor (scutite de TVA) este exprimată în valută străină și constituie 10 000 de euro.

Livrarea mărfurilor a avut loc la 15 mai 201N. Achitarea datoriei se efectuează la 25 mai 201N.

Cursul oficial al BNM a constituit la data:

– 15.05.N – 19,2121 lei/euro;

– 25.05.N – 19,3232 lei/euro;

În baza datelor din exemplu au fost întocmite următoarele formule contabile.

Tabelul 5

Jurnalul de înregistrare a operațiilor economice

Nr.	Conținutul operației economice	Suma, lei	Data tranzacției	Corespondența conturilor			
				Vînzator		Cumpărător	
				Debit	Credit	Debit	Credit
1.	Înregistrarea valorii mărfurilor procurate (emiterea facturii la cursul din contract –data livrării) (10 000 x 19,2121)	192 121	15 mai	221	611	217	521
2.	Achitarea/încasarea datoriei/creanței pentru mărfurile procurate (10 000 × 19,2121)	192 121	25 mai	242	221	521	242
3.	Nu se înregistrează diferența de sumă	-	-	-	-	-	-

În exemplul (IV), la fel, conform condițiilor contractuale toate sumele se recalculează la cursul din data livrării. În acest caz diferențe de sumă nu apar și nu se efectuează decontări suplimentare, deoarece cumpărătorul a efectuat plata la cursul livrării care era cunoscut de el avînd factura primită (10 000 x 19,2121).

Sub aspect fiscal, pentru livrările efectuate valoarea cărora este estimată în unități convenționale cu aplicarea cursului de schimb la data achitării, obligația fiscală privind TVA se determină, reieșind din valoarea livrării achitată sau care urmează a fi achitată (fără TVA) în monedă națională.

În temeiul art. 98 alin. (1) lit. a) din Codul fiscal, valoarea impozabilă a livrării impozabile a mărfurilor, serviciilor, după livrarea sau achitarea lor, urmează a fi ajustată, cu condiția prezentării documentelor de confirmare, dacă valoarea livrării impozabile, aprobată anticipat, s-a schimbat ca rezultat al schimbării prețurilor. Astfel, ținînd cont, că pentru livrarea efectuată, prețul final în lei se apreciază ca urmare a ultimei rate de achitare, apare necesitatea de ajustare a valorii impozabile a livrării impozabile.

La ajustarea valorii impozabile a livrării impozabile de mărfuri, de servicii după livrarea sau achitarea lor, potrivit art. 117¹ alin.(12) din Codul fiscal, furnizorul eliberează factura fiscală cu reflectarea în aceasta a denumirii mărfurilor, serviciilor la care a fost modificată valoarea impozabilă, a obligației fiscale ajustate privind TVA și a mărimii ajustării valorii impozabile a mărfurilor, serviciilor care se indică cu semnul „minus” la micșorare și cu semnul „plus” la majorare.

În cazul livrărilor, pentru care achitățile sunt efectuate în rate, pentru care valoarea livrării se va determina în monedă națională, cu aplicarea cursului de schimb la data achitării pentru unitatea

convențională, conform art. 117¹ alin.(12) din Codul fiscal, factura fiscală de ajustare a valorii impozabile se va elibera la data ultimei achitării, după determinare prețului final.

Concluzie. În concluzie, menționăm că diferențele de sumă sunt un termen utilizat în contabilitatea națională. Diferențe de sumă apar din recalcularea creanțelor și datoriilor exprimate în valută străină sau unități convenționale la diferite cursuri oficiale ale leului moldovenesc sau cursuri de schimb stabilite în contractele încheiate între rezidenții Republicii Moldova. Diferențele de sumă se înregistrează în cazul aplicării cursului de schimb la data achitării și plata are loc după livrarea mărfurilor și/sau serviciilor. Diferențele de sumă favorabile se recunosc ca majorare a veniturilor curente, iar diferențele de sumă nefavorabile – ca majorare a cheltuielilor curente. Sub aspect fiscal acestea se tratează ca ajustare de preț și urmează a emis factura fiscală cu „minus” la micșorare și cu semnul „plus” la majorare.

BIBLIOGRAFIE:

1. Legea contabilității și raportării financiare nr. 287 din 15.12.2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.1-6 din 05.01.2018.
2. S.N.C. “Capital propriu și datorii” aprobat prin Ordinul Ministerului Finanțelor nr. 118 din 06.08.2013. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2013, nr. 177-181.
3. S.N.C. “Diferențe de curs valutar și de sumă” aprobat prin Ordinul Ministerului Finanțelor nr. 118 din 06.08.2013. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2013, nr. 177-181.
4. Planul general de conturi contabile, aprobat prin ordinul Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova nr. 119 din 06 august 2013. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.177-181 din 16.08.2013
5. GRIGOROI, L., LAZARI, L. ș.a. Contabilitatea întreprinderii. Chișinău: Editura Cartier, ed. a III-a, revazută și actualizată 2021. 800 p. ISBN: 978- 9975-86-456-5